

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum

De leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen

Een eerste scan van de literatuur

Samenvatting

De leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen

Een eerste scan van de literatuur

Samenvatting

K. Otten
V. Barsegyan
M. Maliepaard

De inhoud van dit rapport geeft niet het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weer.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van [WODC Repository](#).

Samenvatting

Door de Russische invasie in Oekraïne hebben veel Oekraïners hun land moeten ontvluchten. Meer dan 100.000 Oekraïense vluchtelingen verblijven op moment van schrijven in Nederland. Omdat zij vallen onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB), wijkt het beleid voor deze groep op meerdere terreinen af van het reguliere asielbeleid. Vanwege de omvang van de groep, de beschermingsopdracht die Nederland ten aanzien van de groep heeft, en het afwijkende beleid dat voor deze groep geldt, is kennis over de leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen van groot belang. In de afgelopen anderhalf jaar zijn er verschillende onderzoeken uitgekomen over Oekraïense vluchtelingen in Nederland en daarbuiten. In deze scan van de literatuur geven we een overzicht van de bevindingen van deze onderzoeken tot nu toe. De onderzoeken beslaan verschillende thema's, regio's, en methodes. De nadruk ligt op onderzoek dat is uitgevoerd in Nederland, aangevuld met Europees (al dan niet landen-vergelijkend) onderzoek. Samen geven ze een eerste beeld van de leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen. Op de volgende pagina zijn de centrale bevindingen weergegeven.

Met het overzicht van de bevindingen wordt duidelijk wat we al weten over de Oekraïense vluchtelingen, maar ook dat er veel is dat we nog niet (goed) weten. We weten bijvoorbeeld nog weinig over de tevredenheid met het leven, wonen, en werken in Nederland, de verbondenheid met de Nederlandse samenleving, de Nederlandse taalbeheersing, de financiële situatie, sociale netwerken, en de ervaren discriminatie. Daarnaast zijn er nog grote vergelijkende en verklarende vragen. In hoeverre verschillen de posities van Oekraïense vluchtelingen in de particuliere opvang en de gemeentelijke opvang? In hoeverre is het beleid waarbij Oekraïense vluchtelingen direct mogen werken bevorderlijk voor hun positie en leefsituatie?

Daar waar we al wel bevindingen hebben over Oekraïense vluchtelingen, moet er nog voorzichtigheid worden betracht met het trekken van sluitende conclusies. Omdat de groep nog relatief kort in Nederland is vergeleken met andere vluchtelingen, is er nog weinig grootschalig representatief onderzoek naar gedaan. De meeste onderzoeken hebben gebruik moeten maken van kleinschalige en niet-representatieve steekproeven (tenzij ze enkel op registerdata zijn gebaseerd). De bevindingen in dit rapport geven daarom vooral een voorlopig beeld. Hoewel dit voorlopige beeld in belangrijke mate heeft voorzien in de acute kennisbehoefte over de groep, is het ook belangrijk dat toekomstig onderzoek de representativiteit test en bestaande kennislacunes vult. Het WODC voert om die reden samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in het najaar van 2023 grootschalig en representatief survey-onderzoek uit naar Oekraïense vluchtelingen in Nederland.

Wat weten wij over Oekraïense vluchtelingen in Nederland?

Hoe groot is de groep?

Begin oktober 2023 zijn er meer dan **100.000** Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Het grootste deel van deze groep kwam aan in de **eerste drie maanden** na de oorlog, maar ook daarna is de groep blijven groeien.

Hoe ziet de groep eruit?

Het gaat merendeels om **vrouwen** en **kinderen**. Daarnaast is een groot deel **alleenstaand**, lijken zij **hoogopgeleid** te zijn en hadden zij voorafgaand aan de oorlog **werk** in Oekraïne.

Waar verblijven zij?

Veruit de meeste Oekraïense vluchtelingen wonen in **gemeentelijke opvang**. Hoewel een deel van de Oekraïense vluchtelingen nog bij **gastgezinnen** woont, wordt dit aandeel steeds kleiner. Vergeleken met andere landen is deze particuliere opvang klein in Nederland.

Werken zij in Nederland?

Het aandeel werkenden is **hoog** onder deze vluchtelingen, zowel vergeleken met andere vluchtelingen binnen Nederland, als Oekraïners in andere landen. Een groot deel verdient echter rond minimumloon en is **overgekwalificeerd** voor hun baan.

Kunnen zij rondkomen?

Europese onderzoeken suggereren dat Oekraïense vluchtelingen regelmatig **moeite** hebben om rond te komen. **Overheidssteun** blijft de belangrijkste bron voor dagelijkse uitgaves, maar **inkomen uit arbeid** wordt hierin steeds belangrijker.

Gaat het goed met hun gezondheid?

Er zijn signalen dat er **relatief veel (mentale) gezondheidsproblemen** zijn. Desondanks wordt er nog niet veel gebruik gemaakt van (geestelijke) gezondheidszorg. Europees onderzoek wijst ook op een **relatief lage levenstevredenheid** onder Oekraïense vluchtelingen.

En hoe gaat het met de kinderen?

Kinderen zijn vaak in een **kwetsbare** situatie en hebben veel meegemaakt. Soms leidt dit tot **gedragsproblemen**. Ook Europees onderzoek suggereert dat veel kinderen **psychische klachten** hebben.

Gaan de kinderen hier naar school?

Bijna alle leerplichtige kinderen zijn inmiddels **ingeschreven** voor Nederlands onderwijs. Veel leerlingen volgen naast Nederlands onderwijs ook (online) **Oekraïens onderwijs**. Ouders lijken over het algemeen **tevreden** te zijn over het Nederlands onderwijs voor hun kinderen.

Spreeken Oekraïners al Nederlands?

Oekraïners zijn **gemotiveerd** om de Nederlandse taal te leren. In sommige gevallen is Nederlandse taal **niet nodig** voor werk, en is er meer behoefte aan het leren van **Engels**. Europees onderzoek suggereert dat het merendeel van de Oekraïners de taal van het gastland **nog niet goed beheerst**.

Hebben zij sociale contacten?

Buiten eventuele **gastgezinnen** en **taalmaatjes**, lijken de sociale contacten van Oekraïense vluchtelingen voornamelijk te bestaan uit **andere Oekraïners**. Veel vluchtelingen hadden al familie, vrienden, of kennissen in het gastland voorafgaand aan de oorlog.

Willen zij blijven in Nederland?

De **meeste** vluchtelingen willen **terugkeren** naar Oekraïne binnen enkele jaren of als het weer veilig is. Tot die tijd willen ze vooral verblijven in het land waar ze nu opgevangen worden.

Hoe zeker weten we dit?

Veel studies moesten gebruiken maken van **kleine** en **niet-representatieve** steekproeven om snel te voorzien in kennisbehoefte over Oekraïense vluchtelingen. Het WODC voert op dit moment grootschalig en representatief onderzoek uit naar deze groep, wat definitievere conclusies mogelijk maakt.

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) is het kennisinstituut voor het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC doet zelf onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek of laat dit doen door erkende instituten en universiteiten, ter ondersteuning van beleid en uitvoering.

Meer informatie:

www.wodc.nl